

Az intézménynévadás és -írás újabb jellemzői

1. Hajdú Mihály az Általános és magyar névtan című kötetében a tulajdonnevet ekképpen definiálja: „**Tulajdonnév az a nyelvi jel, amelyet alkotója (s ez lehet több személy, grémium is) egy valami (objektum: személy, hely, állat, tárgy, dolog, fogalom stb.) vagy egy összetartozó csoport (emberek, állatok, földrajzi helyek, tárgyak, dolgok, fogalmak stb.) azonosítására hoz létre, s azt általában kisebb-nagyobb közösség elfogadja, használja, a nyelvtudomány pedig a közszavaktól való megkülönböztetését (a magyarban nagybetűs helyesírását) elhatározza**” (2003: 58).

A személy- és a földrajzi nevekhez viszonyítva az intézménynevet ugyanolyan új keletű tulajdonnévfajtaként tartják nyilván a különféle nyelvtani rendszerezések, valamint a tankönyvek és a helyesírási szabályzatok, mint a márkanéveket, a különböző (egyedi, illetve állandó) címeket és a díjak, kitüntetések nevét.

J. Soltész Katalin A tulajdonnév funkciója és jelentése című könyvében ezt írta az intézménynevekről: „A társadalmi, gazdasági, politikai, igazgatási, szociális, kulturális és egyéb intézmények elnevezéseit csak újabban sorolják a tulajdonnevek közé. Voltaképpen a tulajdonnév-kategória határához közeledünk ezek vizsgálatával, hiszen az intézménynevek jelentékeny része közszói kapcsolat, amelyben semmi – hagyományos értelemben vett – „tulajdonnévszerű” nincs, még nagybetűs írásmódja is önkényesnek látszik...” (1979: 95).

Hajdú Mihály jó néhány évvel később Magyar tulajdonnevek című kötetében már másképp vélekedik ugyanerről: „Az intézmény fogalmát nagyon nehéz körülhatárolni, mert idetartoznak az államszervezet, a kulturális és gazdasági élet minden legális vagy csak önszerveződésből működő, néhány emberből vagy több osztályból, csoportból álló spontán vagy szabályok szerint működő egységei. Intézmény tehát az Országgyűlés, valamennyi minisztérium, annak minden főosztálya, alosztálya és csoportja, minden egyetem, közép- és általános iskola, kultúrház, mozi, utazási iroda, vadásztársaság, futballcsapat és ifjúsági egyesület, talán még a Fény utcai galéri is, bár ezt már sokan nem fogadják el intézménynek” (1994: 68). Ennek következtében

jelentősen kitágul az intézmény fogalmának a köre, és igen nehéz a számtalan jelentésű és felépítésű névanyagból egy rendszert kialakítani.

A Magyar értelmező kéziszótár második, átdolgozott változata szerint az *intézmény* legfontosabb jellemzői a következők: „Valamely közösségi célra létesített, bizonyos személyi kerettel rendelkező társadalmi vagy állami szervezet” (2003: 572—573). A *cég* mint szinonim fogalom így értelmezhető: „1. Ipari, kereskedelmi (magán)vállalat. *Ker* Ennek bejegyzett neve” (2003: 165).

Az AkH. 1954.-ben a 261., 262., 263. és a 264. szabálypont foglalkozik az intézménynevek alapformáival és toldalékolásukkal. Ezzel szemben az AkH. 1984.-ben a 186., 187., a 188. (négy alponttal), a 189. (négy alponttal), valamint a 190., 191., 192. pont tárgyalja ezt a témát. A szabálypontok szaporodása azt jelenti, hogy mivel az intézménynévanyag a múlt század hatvanas éveitől kezdve jelentősen gazdagodott, ennél fogva egyre több, szabályozásra váró rész kérdés merült fel az eltelt harminc év alatt, 1954 és 1984 között. Az MTA Helyesírási Bizottságának a 11. kiadású szabálygyűjtemény összeállításakor az egyik fontos feladata az volt, hogy az addig érvényben lévő előírások helyett – mivel azok nem segítették elő az egységességet a mindennapi írásgyakorlatban – új elvet dolgozzanak ki. Az azóta eltelt húsz év azt bizonyítja, hogy az elemek nagybetűs jelölését jóval könnyebb volt elfogadtatni, mint korábban (1954-ben) a lényeges és a lényegtelen elemek megkülönböztetését.

2. Az 1989-es év nemcsak a politikai-gazdasági életben, hanem az intézménynevek történetében is fontos évszám. A rendszerváltozás következtében ugyanis a társadalmi, gazdasági tevékenységekhez kötődő névanyag jó része értelemszerűen elavult, hiszen a szocialista, illetve egyéb állami cégek többségükben vagy teljesen megszűntek, vagy kisebb-nagyobb mértékben átalakultak. A magánosítással összhangban napról napra új elnevezések láttak napvilágot, például a hihetetlenül sok korlátolt felelősségű társaság és a jóval kevesebb betéti, valamint részvénytársaság.

Az intézmény-névállományak mindenkor volt egy kisebb töredéke, amely huzamosabb időn keresztül megőrizte eredeti formáját, pl.: *Magyar Állami Operaház, Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Nemzeti Múzeum, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Dobó István Vármúzeum*.

Mára az intézménynevek tulajdonnévi jellege megerősödött, a névanyag szemlátomást gazdagodott és differenciálódott. Öröndetes, hogy a rosszul megszerkesztett névformákon kívül mintaszerű, az elvárásoknak megfelelő alakulatok is láthatók az igényes névadók jóvoltából a cégtáblákon, pecséteken, pl.: *Gazdabolt, Mátra Lux Világítástechnikai Szaküzlet, Heves Megyei Tűzeléstechnikai és Kéményseprő Vállalkozó Korlátolt Felelősségű Társa-*

ság, *Cinóber Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, Örökláng Temetkezési Vállalkozás, Ózon Hotel, Abasári Oltványtermesztő és Borászati Szövetkezet, Kazánkémia Kazánjavító Szövetkezet, Fürjes Kellékház Korlátolt Felelősségű Társaság, Kereskedjünk Együtt Korlátolt Felelősségű Társaság.*

A márkanevekhez hasonlóan az intézménynevekbe is egyre több idegen szó épül be, bár ezt törvényes eszközökkel is próbálják a szakemberek megakadályozni. Nem véletlenül foglalkozott a kérdéssel még az Országgyűlés is. Megszületett a határozat, hogy kötelező a cégtulajdonosoknak az idegen szavak magyar megfelelőjét is feltüntetni a feliratokon, cégtáblákon. Nehezen lehet dicséernünk az olyan neveket, melyek számtalan kiejtési és helyesírási nehézséget vetnek fel. Az effajta elnevezések soha nem lesznek széles körben ismertek, népszerűek, hiszen szűk szakmai csoportokban használatosak jobbára, pl.: *Door-System Korlátolt Felelősségű Társaság, Telemontázs Betéti Társaság, Nutra-Wawe Korlátolt Felelősségű Társaság, Urmet Domus Hungaria Korlátolt Felelősségű Társaság, Euro-Immobilien Daten Service.* Az ilyen cégek többsége gyakran tisztavirág-életű, mire megjegyezzük a nevüket, már az intézmény – például felszámolás miatt – nem létezik.

A cégbírósaági bejegyzések, az Arany Oldalak, illetve a megyei és városi cégjegyzékek tanúsága szerint sokféle típusú intézménynév van mindennapi használatban. A változékonyság mindenekelőtt az egyedítő elemet és a műfajjelölő szót jellemzi, tehát ezek cserélődtek ki leggyorsabban 1989-ben. A régieket (*Lenin, Ho Si Minh, Gagarin, Tyitov* stb.) felváltották a kor ízlésének jobban megfelelő tulajdonnevek (*Corvin János, Szent István, Boldog Apor Vilmos, Szent Gellért, Sancta Maria, Eszterházy Károly* stb.).

Az új cégnevek egy része „arctalan”, egyetlen szó nem tájékoztat az ott folyó tevékenységről, pl.: *Pro-Ba-Gó Korlátolt Felelősségű Társaság, Pro-Száz Betéti Társaság, Ve-Mix 300 Korlátolt Felelősségű Társaság, Ju-Ma Betéti Társaság.* A *Sa-Ho-Ka Korlátolt Felelősségű Társaság* névről például csak hosszas utánajárással deríthető ki, hogy a *Sa Sajóecseg* nevének első szótagja, a *Ho* a *homok*, a *Ka* pedig a *kavics* szó kezdő szótagja, mivel a cég ezen anyagok szállításával foglalkozik. Helyismeret és egyéb információ híján nehezen tudunk bármit is kezdeni az effajta rövidített, szótagokból, számokból álló, egyáltalán nem névszerű alakulatokkal.

1945 előtt igen gyakori volt, 1945 és 1990 között az állami tulajdonviszonyok miatt jelentősen háttérbe szorult, és ma a magáncégek világában újra közkedvelt az a névszerkezet, amelynek élén a tulajdonos neve egyedít. Ehhez a szerephez – mint a példák többsége mutatja – elegendő a családi névelem. Pl.: *Zombori Pékség; Balázs Szerszámház és Szerviz; Holló Édes-ségbolt; Major Fogadó és Lovasudvar; Simon Bútoripari Korlátolt Felelősségű Társaság; Madarász Szerelvénykereskedelem; Faragó Reklámstúdió;*

Béres Utánfutó Betéti Társaság; Bárcki Gipszkarton-kereskedés; Kovács Kaputechnika; Balácsi Árnýékolástechnika; Kovács Hűtő- és Klímaszerviz. A Csányi Betéti Társaság, a Sipos Betéti Társaság és a Rabóczki 2001 Korlátolt Felelősségű Társaság példák nem elég szerencsések, hisz csak a tulajdonost nevezik meg, de a tevékenységi körükről nem tájékoztatnak. Helyismeret nélkül nem sokat tudunk velük kezdeni.

Ha a mai intézménynév-adási szokásokat vizsgáljuk, feltétlen szólnunk kell többek között a *centrum*, *center*, a *stúdió* és a *Bau* idegen szavak túlságosan gyakori, sokszor teljesen indokolatlan használatáról.

A *centrum* szónak Bakos Ferenc szótárában (2002) a feltüntetett öt jelentése közül a másodikként bemutatott 'központ' a leginkább elfogadható, a *center* két jelentése közül pedig csak a második, azaz a 'bevásárlóközpont; üzletház', mely miatt bekerülhet egy összetételbe. Természetesen az idegen szavak helyett kívánatosabb lenne a magyar megfelelőjüket használnunk, hisz akkor mindenki számára érthetőek volnának. Legtöbbször jelentésük és stílushatásuk miatt sem illenek egyáltalán a magyar intézménynevekbe, pl.: *Csempecentrum, Lakókocsicentrum Korlátolt Felelősségű Társaság, Karniscentrum, Babacentrum, Kerékpárcentrum, Kályha- és Kandallócentrum, Fürdőszobacentrum, Emil Frey Autócentrum, Gigant Konyhabútorcenter, Vőfélycentrum*.

A *stúdió* idegen eredetű szó jelentéseit a Bakos Ferenc-szótár ekképp sorolja fel: „1. műterem 2. filmek készítésére szolgáló műterem 3. rádióműsor/televízióműsor felvételére és közvetítésére szolgáló, műszakilag is kellőképpen felszerelt helyiség 4. művészek kísérletező köre 5. (a reneszánsz idején) könyvtárszoba, dolgozószoba” (2002: 614). Azaz egyetlen olyan jelentés sem létezik, amely alapján elfogadhatónak tarthatnánk pl. a *bútorstúdió*, *konyhastúdió* összetételeket. Az értelmező szótár nemrég megjelent, átdolgozott változata sem ad újabb jelentést. Ennek ellenére egyre gyakrabban előfordul műfajjelölő szóként az intézménynévszerű elnevezésekben: *Konyhalux Bútorstúdió, Fantázia Konyhastúdió, DI-ZÉ Konyhabútor-stúdió, Denke Kandalló Stúdió Betéti Társaság*.

A *Bau* német eredetű, több jelentéssel bíró szó ('épület', 'építés', 'építmény') az építőipari cégnevekben bukkan fel: *Hexa-Bau Építőipari Kivitelező és Fővállalkozó Korlátolt Felelősségű Társaság, Bau-Sop Építésszerelési és Szolgáltatási Betéti Társaság, Fischer-Bau Ingatlanforgalmazó Építőipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, Bau-Fix Építő-vállalkozó Korlátolt Felelősségű Társaság*.

Az utóbbi évtizedben egyre több vegyesvállalatot alapítottak közösen magyar és külföldi befektetők. A nemzetközi céghálózatukban szereplő magyar cégnevekbe valószínű a megkülönböztetés végett került be a fontos földrajzi név, a *Hungária, Hungary* elem, pl.: *Visimpex-Hungary Korlátolt*

Felelősségű Társaság, Hungary Kötőelem-nagykereskedés, VSTR-Hungária Budapest 31. Általános Építési Vállalkozó Korlátolt Felelősségű Társaság, Hasit-Hungária Festék- és Vakolatgyártó Korlátolt Felelősségű Társaság, Ilka-Hungária Korlátolt Felelősségű Társaság, GT—Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság, West Hungary Nyomdai Centrum Betéti Társaság.

3. Helyesírásunktól idegen, újabban gyakran tapasztalható szokás kezd elterjedni, mely szerint az egyedítő elemet, fantázianevet fontossága és a név többi részétől történő elkülönítése végett következetesen csupa nagy nyomtatott betűvel írják, de a többi elemnek csak a kezdőbetűje nagy. Pl.: *EURO-DEPO Vámügyi és Logisztikai Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, ÉSZAK-TRANS Fuvarozó és Kereskedelmi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, AGROMETÁL Műszaki Innovációs és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság.* Még szembetűnőbb a hiba a rövid nevek esetében: *POLCTÁR Korlátolt Felelősségű Társaság, GÉPJAVÍTÓ Korlátolt Felelősségű Társaság.* Nem szerencsés egy néven belül kétféle írásmódot alkalmazni, a név egyenetlen írásképe zavaró. Az okokat keresve talán az is magyarázat lehet, hogy az egyedítő elem fontos szerepét még így, vizuálisan is kifejezésre akarják juttatni. A figyelemfelhívás eszköze lett a nagybetű.

A névadók és névhasználók valószínűleg ismerik azt a szabályt, hogy a köznévi *korlátolt felelősségű társaság, a betéti társaság és a részvénytársaság* mozaikszói formában (*kft., bt., rt.*) bekerülve egy intézménynévbe, nagy kezdőbetűvel írandó (lásd 187. pont). Pl.: *Bodrogolaszi Rugógyártó Kft., Pénzjegynyomda Rt.* Ha viszont a mozaikszó minden betűje nagy lesz, az hibás megoldás, pl.: *Pénzjegynyomda RT., Zöldülő Parképítő BT.* Ezzel szemben a szabályzat is megengedi, hogy reklámcélból az egész nevet cégtáblákon, illetve egyéb kiemelt helyzetben csupa nagybetűvel írjuk. Pl.: *KŐFARAGÓ ÉS MŰKŐIPARI SZÖVETKEZETI KFT., ELSŐ PESTI MALOM- ÉS SÜTŐIPARI RT., HIDROTERM SZIVATTYÚSZERVIZ BT.* Az előbbi igen gyakori, leginkább javasolt írásmódon kívül (*Diósárok Kereskedelmi Kft.*) az utóbbi még elfogadható, de ritkábban éljünk vele!

Megemlítenő továbbá az is, hogy az Akadémiai Kiadó által 1999-ben megjelentetett Magyar helyesírási szótár a vegyesvállalat összetételt tartja helyesnek a korábbi *vegyes vállalat* szó szerkezettel szemben. A két szó jelentése már összeforrott, és együttesen egy vállalatfajtát jelöl, mint a *kisvállalat, mamutvállalat, leányvállalat, építővállalat, kiadóvállalat* stb. Egyre több elnevezésben megtaláljuk műfajjelölő szóként, és követnünk kell a szótár előírásait.

Helyesírásunkban eddig ismeretlen, más nyelvekből hozzánk került példák hatására egyre többször látjuk: egyetlen szón belül két nagybetű bukkan fel. Valószínűleg reklámcélból például szóösszetételekben az utótagot vagy máskor egyszerű szóban egy fontos szórészt (*computer* helyett *com* és

compu) szeretnék ezzel a módszerrel kiemelni. Pl.: *IrisBus Korlátolt Felelősségű Társaság, InterCom Nemzetközi Kulturális Szolgáltató Betéti Társaság, Plasztiprint Filmnyomó Üzem és Szitaszaküzlet, SunTherm Fűtéstechnika, TipoColor Tipográfiai, Reklámgrafikai és Kereskedelmi Betéti Társaság.*

Nyelvi leleményről, játékoságról árulkodnak a szabályostól szintén eltérő olyan formák, melyekben váltakoznak a kis- és a nagybetűk: *ConTacTrade Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, EGÉSZSÉGEMÉrt Szaküzlet, TechnoNET RIB Képviselet, TENTimpex Korlátolt Felelősségű Társaság, GRAFIRKA Reklámgrafikai Betéti Társaság.*

4. A következőkben olyan intézményneveket vizsgálunk meg kissé részletesebben, melyeknek az a közös jellemzőjük, hogy az egyedítő elem nem csupán egyetlen, hanem két (vagy több) szó, és ezek kötőjellel kapcsolódnak egymáshoz. A különféle névgyűjtemények tanúsága alapján megállapítható, hogy egyre kedveltebbek az ilyen felépítésű nevek az utóbbi időben.

Adó-Adószakértő és Könyvvizsgáló Korlátolt Felelősségű Társaság

A mindennapi életben gyakran használatos, szélesebb körben előforduló elnevezésekben két köznévként kerül egymás mellé egyedítés céljából, pl.: *Ács-Gép Korlátolt Felelősségű Társaság, Drót-Száll Korlátolt Felelősségű Társaság, (szállítással foglalkozó cég), Mester-Nívó Építőipari Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, Üveg-Ásvány Bányászati Ipari Korlátolt Felelősségű Társaság, Zár-Vasalás '97 Szerszámkereskedelmi Részvénytársaság, Adó-Ügyes Korlátolt Felelősségű Társaság.*

Transzport-Beton Korlátolt Felelősségű Társaság

Ennek a névcsoportnak az a jellemzője, hogy az egyedítő elemek egyike idegen szó. Ez jelentésével utalhat a cég tevékenységére, más esetben például a mellette álló magyar szó idegen nyelvű változata. Pl.: *Grand-Ács Korlátolt Felelősségű Társaság, Kvarc-Mineral Építőanyag-gyártó Korlátolt Felelősségű Társaság, Man-Lift Mérnöki, Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, Metál-Légtechnika Korlátolt Felelősségű Társaság, Gép-Coop Betéti Társaság, Liget-Sped Fuvarozó Korlátolt Felelősségű Társaság, Pillér-Trade Betéti Társaság, Szféra-Tect Szakkivitelező és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, Daru-Masters Daruzási és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság.*

Uniform-Top Munkaruházati Korlátolt Felelősségű Társaság

Egyre kedveltebbek az olyan nevek, melyekben idegen szavak egyedítenek ugyan, de a név többi eleme kellőképpen tájékoztató jellegű. Pl.: *Biovital-Melissa Egészség- és Wellness-központ, Multi-Fragment Mérnökiroda Korlátolt Felelősségű Társaság, Watt-Trans Elektronikai és Kereskedelmi Betéti Társaság, Iso-Color 2000 Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, GB-Trade Műszaki, Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság.*

Tejszolg-Szentes Korlátolt Felelősségű Társaság

A földrajzi nevek egy-egy intézménynév élén állva fontos identifikáló szerepben megnevezik a telephelyet, hogy hol működik az intézmény. Pl.: *Autó-Fehérvár Korlátolt Felelősségű Társaság, Épgép-Duna Építőgépgyártó Korlátolt Felelősségű Társaság (Mohácson van), Duna-Fa 3000 Betéti Társaság, Fót-Gép Korlátolt Felelősségű Társaság, Eger-Team Mérnöki Iroda Tervező, Gyártó és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, Pannonbau-Budapest Építőipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, Szabolcs-Szer-Ker Szerelőipari Kivitelező és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság, Nyírség-MÉH Korlátolt Felelősségű Társaság, Pilis-Invest Ingatlanbefektetési Szövetkezet.*

Nehezebb a *Nyír-Intarzia Betéti Társaság* alakulatban felismerni a *Nyírség* tájnévet, a *Csaba-Pólus Korlátolt Felelősségű Társaság* elnevezésben a *Békéscsaba* városnevet és a *Dombó-Csavar Betéti Társaság*-ban *Dombóvár* nevét vagy a *Hód-Agroszer Gépszerelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság* cégnévben *Hódmezővásárhely* rövidített alakját.

Németh-Fa Korlátolt Felelősségű Társaság

Az előző típustól eltérően itt a cégtulajdonos neve áll egyedítés céljából egy-egy alakulat élén, a mellette álló szó bemutatja a jellemző terméket. Pl.: *Matics-Kerek Betéti Társaság, Jeney-Korrofob Korlátolt Felelősségű Társaság, Pap-Glas Betéti Társaság, Kunplast-Karsai Részvénytársaság, Vértes-Kereskedőház, Vincze-Text Korlátolt Felelősségű Társaság, Róna-Féketét Korlátolt Felelősségű Társaság.*

A hat-hét évtizeddel korábban népszerűnek számító névszerkezetek (*Kerkai és Társa Betéti Társaság*, valamint a *Rácz és Fiai Korlátolt Felelősségű Társaság*) mára kissé háttérbe szorultak, kevésbé népszerűek.

Több cégtulajdonos esetében jó megoldásnak bizonyul a két név összekapcsolása, pl.: *Dombrádi—Mohos Korlátolt Felelősségű Társaság, Koós—Weber Anyagmozgató és Gépesítő Korlátolt Felelősségű Társaság.*

A *Fa-Go Farkas és Gomola Szakipari Korlátolt Felelősségű Társaság* típusú név azért fogadható el, mert a személyneveknek nemcsak a rövidített változata, hanem a teljes családi névelemek is jelen vannak.

Bála-Gála

A kisebb, mindössze néhány főt foglalkoztató gazdasági társulások, kisebb-nagyobb csoportok, de időnként korlátolt felelősségű, illetve betéti társaságok is olykor humoros jelentésű vagy épp nagyon találó, nyelvi játékos-ságot is mutató egyedítő elemeket választanak. Pl.: *Árgus-Security Vagyonvédelmi Korlátolt Felelősségű Társaság*, *De-Jó Korlátolt Felelősségű Társaság*, *Hipp-Hopp Költöztetés*, *Kémény-Doktor Korlátolt Felelősségű Társaság*, *Lufi-Buli Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság*, *Pedi-Suli* (pedikűrrel, testkozmetikával foglalkoznak), *Szóról-Szóra Nyelviskola*, *Pontos-97 Korlátolt Felelősségű Társaság* (könyvvizsgáló cég).

5. A jelenleg érvényben lévő 11. kiadású akadémiai helyesírási szabályzat 190. szabálypontjának előírásai manapság egyre kevésbé érvényesülnek a mindennapokban. Az utóbbi 15 évben az intézménynév kritériumai jelentősen megváltoztak, és ezzel magyarázható a valódi intézménynevek és az intézménynévszerű elnevezések összemosódása különösen a vendéglátással, az idegenforgalommal, a turisztikával foglalkozó vendéglátó-ipari egységek esetében. Az egységes nagybetűs elemkezdés jellemzi – mindenféle megkülönböztetés nélkül – az intézménynévszerű elnevezéseket is: *Corvina Hotel és Panzió*; *Forrás Panzió*; *Gösser Étterem és Panzió*; *Kis-Duna Motel*; *Lugas Panzió és Vendéglő*; *Kóbor Macska Fogadó*; *Cecey Vendégház*; *Viola Apartman*; *Uránia Mozi*; *Rádi Pékség*; *Janicsár Borozó*; *Fehér Szarvas Vadásztanya*, *1000 Mester Vállalkozás*, *Bőregér Táskabolt*, *Fenyőmanó Rusztikus Fenyő- és Parasztbútorok Háza* stb.

Az Osiris Kiadó Helyesírás című kézikönyve – amely 2004-ben jelent meg – egyes írásmódú intézményneveknek nevezi a fenti példákat. Az érvényben lévő akadémiai helyesírási szabályzattal összhangban az intézménytípust jelölő szót (*bisztró*, *cipőbolt*, *csárda*, *repülőtér*, *temető* stb.) kisbetűvel írhatja szemben a nagybetűs tulajdonnévi értékű elem(ek)kel, mely utóbbiak mindig megőrzik nagy kezdőbetűjüket, hisz ez biztosítja a névség tényét: *Corvin mozi*, *Művész mozi*, *Puskin mozi* (1082). A kötet továbbá megjegyzi: „Sajátos ellentmondás, hogy a mozik és a színházak helyesírása eltérő, ugyanis a színházakat mindig csupa nagy kezdőbetűvel írjuk” (220).

A panziók írásáról viszont másként vélekedik a kötet, mint a 11. kiadású szabályzat, hisz itt a köznévi eredetű műfajjelölő szó is nagybetűs: *Aramis Panzió*, *Éva Panzió*, *Platán Panzió* (1167). A szerzőpáros a panziók írására is kiterjesztette a szállókra, szállodákra, hotelekre jellemző nagybetűs elem-

kezdést. A kisebb vendéglátó-ipari egységek írásáról mondtak teljesen összhangban vannak a szabályzatával: *Kismacska fogadó, Fenyőerdei turisztaszálló (220)*.

Az eseménynevek írása – ahogy az Osiris Helyesírás nevezi (221) – meglehetősen következetlen és sokféle. A kérdésben tapasztalható bizonytalanság oka elsősorban az, hogy az intézményszerűségnek a 191. pontban megfogalmazott kritériumai – a rendszeres ismétlődés és az országos vagy nemzetközi méret – nem könnyen állapíthatók meg egy név pusztá elhangzása-kor. Mivel a szabály nehezen alkalmazható a mindennapokban, a névhasználók a különböző rendezvények, kiállítások, vásárok, versenyek, eseménysorozatok stb. nevét szinte egységesen tulajdonnévként kezelik, és nagy kezdőbetűvel írják. Névanyagunkat plakátokról, meghívókról és egyéb hirdetések-ből gyűjtöttük az eredeti írásmódot megtartva.

Sportrendezvények: *Fedett Pályás Atlétikai Világbajnokság, III. Országos Asztalitenisz Diákolimpiai Bajnokság, Széchenyi Pál Vitorlás Emlékverseny, Olimpiai Futónapok, Kodály Zoltán Jelvénytípus Emléktúra, Heves Megyei Nyílt Utcai Futóverseny*.

Iskolai versenyek, rendezvények: *Kőrösi Csoma Sándor Anyanyelvi Verseny, VIII. Magyar Diákreklámv verseny, Gyermekbábosok XI. Országos Fesztiválja, Kerekesszék Együtt Európába* (kerékpárverseny címe).

Tudományos rendezvények: *A Magyar Nyelv Hete, Ifjú Szemiotikusok Szimpóziuma, Tudósítók Világtalálkozója*.

Egyéb kulturális (irodalmi, zenei, művészeti) események, szakmai rendezvények: *Latin-amerikai Hét* (programsorozat), *Szent István Könyvhét, Nyíri Arborétumi Napok, III. Egri Tavasz Fesztivál, Tiszai Napok, Bányász Fúvószenekarok és Művészeti Együttesek Országos Találkozója, Zsidó Könyvnapok, Nemzetközi Elektronikus Fesztivál, Agraria Nyári Játékok, Nyári Zenélő Udvar, Országos Gulyásverseny és Pásztortalálkozó, XXII. Miskolci Grafikai Biennálé, Európai Elektronikus Zenei Fesztivál, Európai Ifjúsági Zenei Program*.

A rendkívül gyakori, már-már természetessé váló nagybetűs írás mellett azért ritkábban, de találkozunk cím módjára jelölt, jobbára kisbetűs elemek-ből álló alakokkal is. Pl.: *A ló mint a vidékfejlesztés motorja* (konferencia neve); *Sérült testben ép lélek* (egészségügyi program neve); *XIV. hegyaljai gazdanapok*; *42. nemzetközi autós hegyi verseny*; *Gyümölcsoltó Boldogasszony-napi templombúcsú és kirakodóvásár*; *Kis Everest 85' kerékpárverseny*; *Matáv-Vivicitta városvédő futás*.

Az elmúlt tizenöt évben számos alapítványt hoztak létre különféle foglalkozású és érdeklődésű egyének, kisebb-nagyobb csoportosulások emberi együttérzésből, valamint segítségnyújtási célból. A szabályzat 187. pontja

határozza meg többek között a sokféle alapítvány nevének is a helyesírását, azaz az egymástól különírt elemek kötelező nagybetűs kezdését, mert az alapítvány az intézményekkel van a legközelebbi rokonságban (azonos jogi előírások, cégbírósági bejegyzés stb.).

A 90-es évek elején, amikor nap mint nap egyre több alapítvány született meg, közülük az -ért ragos szót tartalmazó alapítványnevek voltak a leggyakoribbak. Ma is születnek ilyen elnevezések: *A Pomázi Rehabilitációért Alapítvány; A Tumor Leukémiás Gyermekéért Alapítvány; Kutató Diákokért Alapítvány; Alapítvány a Macskákért; Veszprémi Vegyészekért Alapítvány; A Hatvani Szakképzésért Alapítvány; Gyógyszer a Cukorbetegéért Alapítvány; Nagybörzsöny—Szob Erdei Kisvasútért Közalapítvány; A Munkácsy-trilógiáért Közalapítvány; A Bazilikáért Alapítvány.*

Napjainkban az a) és a b) pontban bemutatott névtípusok kezdenek népszerűvé válni.

- a) A név élén egy köznév áll az *alapítvány* szó jelzőjeként: *Tudor Alapítvány, Bliss Alapítvány, Játsház Alapítvány, Providencia Alapítvány, Unitárius Alapítvány, Addetur Alapítvány, Gyermekkor Alapítvány, Kút Alapítvány.*
- b) Fontos, ismert, híres személyiség vagy intézmény neve az egyedítő elem: *Trautsch András Olivér Alapítvány; Szent László Óssejt Alapítvány; Bethesda Kórház Alapítvány; Schöpf-Merei Ágost Kórház és Anyavédelmi Központ Alapítványa; Kandó Alapítvány; A Vörösmarty Mihály Gimnázium Vörösmarty Alapítványa; Flóra Alapítvány; Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola Alapítványa; Bonta Zoltán Gyógyászati Alapítvány; Károlyi Sándor Kórház és Rendelőintézet Alapítvány; Dr. Mayer Zsolt Alapítvány; Budapesti Madách Imre Gimnázium Alma Mater Alapítvány.*
- c) Jelzős szerkezetet egyedít: *Nyomdász Tamasz Alapítvány; Sapientia Hungariae Alapítvány; Rákellenes Laser Alapítvány; Alkotó Ifjúság Alapítvány; Magyar Hospice Alapítvány.*
- d) Többféle szószerkezetet tartalmazó, hosszabb elnevezések: *Eger Város Védőnői a Családokért Alapítvány; Simontornyai Színházi Napok Kiemelkedően Közhasznú Közalapítvány; Szalmaszál a Hajléktalanokért Közhasznú Alapítvány; Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány; A Szívbeteg Gyermek Védelmében Alapítvány; Együtt a Daganatos Gyermekéért Alapítvány; Európa 2000 Oktatási Központ Alapítvány; Élj Újból Rákellenes Alapítvány; Budapesti Díjfitőkért és Díjhátralékosokért Alapítvány.*

Dolgozatunkkal az volt a célunk, hogy korántsem a teljesség igényével felvillantsuk mindazokat a névtani és helyesírási szempontból újszerű, diva-

tos elnevezéseket, valamint írásmódokat, melyek az intézménynevek világában az utóbbi években megmutatkoztak. Egy-egy korszak intézménynévanyaga soha nem állandó, bármennyire is szorosan hozzátartozik az adott társadalmi, gazdasági formációhoz. Ha egy mélyre ható, radikális politikai vagy gazdasági átalakulás következik be, erre a legérzékenyebben – természeténél fogva – a mindennapi használatban lévő intézménynév-állomány reagál. Ez történt nálunk 1945-ben, majd 1989-ben, amikor is rendre cserélték le a tulajdonosváltás miatt a cégtáblákat. A divatnak, de legfőképpen az elvárásoknak, valamint a közízlésnek megfelelően változtak meg a személynévi egyedítő elemek, de a műfajjelölő szavak sem maradtak érintetlenek.

A napjainkban forgalomban lévő, sokak által ismert nevek jó része néhány évtized múlva feltehetően feledésbe megy, mert jönnek helyettük újak, olyanok, melyek a majdani névadók és névhasználók igényeinek felelnek meg.

Irodalom

- A magyar helyesírás szabályai. Tizedik kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1954.
A magyar helyesírás szabályai. Tizenegyedik kiadás tizenkettedik lenyomat. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002.
Bakos Ferenc 2003. Idegen szavak és kifejezések szótára. Második, átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Bozsik Gabriella 2002. Intézménynévadás az ezredfordulón. In: Éltető anyanyelvünk. Tinta Kiadó, Budapest.
Hajdú Mihály 1994. Magyar tulajdonnevek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
Hajdú Mihály 2003. Általános és magyar névtan. Osiris Kiadó, Budapest.
Laczkó Krisztina — Mártonfi Attila 2004. Helyesírás. Osiris Kiadó, Budapest.
Magyar értelmező kéziszótár 2003. Második, átdolgozott kiadás. Főszerk.: Pusztai Ferenc. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Magyar helyesírási szótár 1999. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Országos szaknévsor 2003—2004. HTD Szaknévsor Kiadó Kft. Budapest.
J. Soltész Katalin 1979. A tulajdonnév funkciója és jelentése. Akadémiai Kiadó, Budapest.